

**Таҳлили таъсири танзимкунии лоиҳаи “Қоидаҳои фаъолияти
Низоми автоматшудаи байнибонкии интиқоли маблағҳои
Бонки миллии Тоҷикистон”**

Намуд ва номи лоиҳаи санади меъёрии ҳуқуқӣ	Лоиҳаи “Қоидаҳои фаъолияти Низоми автоматшудаи байнибонкии интиқоли маблағҳои Бонки миллии Тоҷикистон”
Маълумот дар бораи таҳиякунандаи лоиҳаи санади меъёрии ҳуқуқӣ	Идораи низоми пардохт
Доираи шахсоне, ки амали санади меъёрии ҳуқуқӣ нисбати онҳо татбиқ мегардад	Ташкилотҳои қарзии молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва иштирокчиёни касбии бозори коғазҳои қиматнок
Мухлати қабули санади меъёрии ҳуқуқӣ	09 августи соли 2020
Маълумот дар бораи ҷойгир намудани огоҳинома оид ба таҳияи санади меъёрии ҳуқуқӣ	Огоҳинома дар бораи таҳияи лоиҳаи Қоидаҳо дар Феҳристи нақшаи таҳияи лоиҳаи санади меъёрии ҳуқуқии Портали интернетии иттилоотии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон 19.12.с.2019 ҷойгир карда шудааст.
Маҷмӯи таклифҳо аз рӯи натиҷаи ҷойгиркунии огоҳинома оид ба омода намудани лоиҳаи санади меъёрии ҳуқуқии воридгардида ва хулосаи таҳиякунанда оид ба онҳо	Аз рӯи натиҷаи ҷойгиркунии огоҳинома оид ба омода намудани лоиҳаи Қоидаҳо таклифу пепниҳод ворид нагардидааст. Пас аз дар Феҳристи нақшаҳои таҳияи лоиҳаи санади меъёрии ҳуқуқӣ ҷойгиркунии огоҳинома оид ба омода намудани лоиҳаи Қоидаҳо машварати оммавӣ гузаронида шуда, нақшаи қабули лоиҳа аз ҷониби тарафҳои манфиатдор ҷонибдорӣ гардид.
Тавсифи мушкilot, ки барои ҳал намудани он қабули санади меъёрии ҳуқуқӣ зарур аст ва оқибатҳои эҳтимолии он дар ҳолате, ки агар	Барои фаъолияти низоми пардохтҳои электронӣ – “Палатаи ҳисоббаробаркунӣ” “Қоидаҳои амалигардонии пардохтҳои электронӣ тавассути низоми пардохтии Бонки миллии Тоҷикистон” амал мекард. Ба ивази низоми пардохтҳои электронӣ – “Палатаи ҳисоббаробаркунӣ” Низоми автоматшудаи байнибонкии интиқоли маблағҳои Бонки миллии

<p>ягон амал андешида нашавад</p>	<p>Тоҷикистон ба фаъолият оғоз кард. Низоми мазкур дар асоси стандартҳои маъмули ҷаҳонӣ таҳия гардида, ба талаботҳои замони муосир ҷавобгӯ мебошад. “Қоидаҳои амалигардонии пардохтҳои электронӣ тавассути низоми пардохтии Бонки миллии Тоҷикистон” ба тартиби фаъолияти Низоми автоматӣшудаи байнибонкии интиқоли маблағҳои Бонки миллии Тоҷикистон, идоракунии хавфҳо, таъмини ҳифзи маълумот ва ҳимоя аз дастрасии беиҷозат, назорати он ҷавобгӯ нестанд.</p> <p>Бинобар ин, ҷиҳати ба талаботи фаъолияти Низоми автоматӣшудаи байнибонкии интиқоли маблағҳо ҷавобгӯ намудан, зарурият пеш омад, ки “Қоидаҳои фаъолияти Низоми автоматӣшудаи байнибонкии интиқоли маблағҳои Бонки миллии Тоҷикистон” дар таҳрири нав таҳия карда шавад.</p> <p>Дар ҳолати қабул нагардидани Қоидаҳои мазкур ташкил ва таъмини фаъолияти низомҳои пардохтӣ, клиринг ва ҳисоббаробаркунӣ, танзиму назорати фаъолияти Низоми мазкур ва хизматрасониҳои пардохтӣ коста мегарданд.</p>
<p>Ифодаи мақсадҳои даҳолати давлат</p>	<p>Бонки миллии Тоҷикистон масъули ташкили низоми пардохти милли буда, бо мақсади роҳбарии ташкил ва таъмини фаъолияти самараноку боэътимоди низомҳои пардохтӣ, клиринг ва ҳисоббаробаркунӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби фаъолияти Низоми автоматӣшудаи байнибонкии интиқоли маблағҳои Бонки миллии Тоҷикистон, қоидаҳои фаъолияти иштирокчиёни Низом ва тартиби пайвастиҳои онҳоро ба Низоми мазкур муқаррар менамояд.</p>
<p>Тавсифи мухтасари лоиҳаи санади меъёрии ҳуқуқии пешниҳодшуда, аз ҷумла чораҳои пешбинишудаи лоиҳаи санади меъёрии ҳуқуқии пешниҳодшуда, ухдадорӣ ва</p>	<p>Лоиҳаи “Қоидаҳои фаъолияти Низоми автоматӣшудаи байнибонкии интиқоли маблағҳои Бонки миллии Тоҷикистон” ҷиҳати ба танзим даровардани фаъолияти Низоми автоматӣшудаи байнибонкии интиқоли маблағҳо (минбаъд Низом) дар таҳрири нав таҳия гардидааст.</p> <p>Низоми мазкур аз се қисм иборат мебошад:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ҳисоббаробаркуниҳои маҷмӯӣ дар речаи вақти воқеӣ – барои коркарди пардохтҳои фаврӣ ва маблағҳои ҳаҷман калон пешбинӣ шудааст; - ҳисоббаробаркуниҳои клирингӣ бо нетто-мавқеъ

маҳдудиятҳо барои
субъектҳои
соҳибкорӣ,
асосноккунии
интихоби роҳи ҳалли
чунин мушкилот.

– барои коркарди бастаи пардохтҳои маблагашон ҳаҷман хурд пешбинӣ шудааст;

- пардохтҳои босуръат - барои интиқоли пардохтҳои босуръат дар речаи 24 – соат дар як рӯз, 7 – рӯз дар як ҳафта ва 365 - рӯз дар як сол пешбинӣ шуда, ҳисоббаробаркунии нетто-мавқеъро иҷро менамояд ва патиҷаи онро ба қисми ҳисоббаробаркунии маҷмӯӣ дар речаи вақти воқеӣ пешниҳод мекунад.

Мақсади асосии Низоми мазкур таъмини интиқоли боэътимод, босуръат, бехатар ва мунтазами маблағҳои пулӣ тариқи ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ байни Иштирокчиёни Низом, инчунин интиқоли пардохтҳо, ки ба қарордодҳо дар бозорҳои молиявии байнибонкӣ вобастаанд ба ҳисоб меравад.

Низоми мазкур дар асоси принсипҳои афзалияти коркард, вақти қабули ҳуҷҷати пардохтии электронӣ, оғоз намудани пардохти электронӣ аз тарафи Иштирокчӣ, амалӣ кардани пардохти электронӣ дар доираи бақияи суратҳисобҳои муросилотии Иштирокчиён, имконнопазирии бекор кардани пардохти электронии иҷрошуда ва дараҷаи баланди бехатарӣ, фаврӣ ва боэътимодӣ фаъолият менамояд. Қоидаҳои мазкур тартиби ба Низом пайваст шудан, талаботҳои умумӣ барои иштирок, инчунин боздоштан ва қатъ намудани иштироки иштирокчии Низомро ба танзим мебарорад. Ҳар як Иштирокчии Низом дорои яке аз ҳолатҳо “Фаъл”, “Боздоштшуда” ва “Ғайрифаъл” мебошад.

Бонки миллии Тоҷикистон ҳамчун оператори низоми пардохт фаъолияти Низомро таъмин намуда, барои анҷом додани ҳисоббаробаркунии ниҳой аз рӯи пардохтҳои Иштирокчиён хизмат мерасонад. Барои фаъолияти Низом речаи рӯзи амалиётӣ муайян гардидааст, ки тибқи он Иштирокчиёни Низом ҳисоббаробаркунии байнибонкиро амалӣ месозанд. Дар ҳолатҳои ба вучуд омадани ҳолатҳои ғайриҷашмдошти характери техникӣ ё функционалидошта, маъмури Низом дар мувофиқа бо Роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон речаи рӯзи амалиётӣ Низомро тағйир дода, дар ин бора Иштирокчиёнро огоҳ менамояд. Ҳуҷҷатҳои пардохти аз ҷониби Иштирокчӣ дар намудани паёмҳои пардохти

дар формати ISO 20022 пешниҳод мешаванд.

Бонки миллии Тоҷикистон барои хизматрасони тавассути Низом пешниҳодшаванда мутобиқи тарифҳои тасдиқшуда аз Иштирокчиёни Низом ҳаққи хизмат мегирад.

Қисми ҳисоббаробаркуниҳои маҷмӯӣ дар речаи вақти воқеӣ дар асоси принсипи ҳисоббаробаркунии умумӣ фаъолият намуда, коркард ва ҳисоббаробаркунии ҳар як ҳуҷҷати пардохтиро дар алоҳидагӣ амалӣ месозад.

Дар қисми ҳисоббаробаркуниҳои умумӣ дар речаи вақти воқеӣ супоришнома оид ба интиқолҳои февралӣ, апрелнома оид ба тартиби бебаҳс ситонидан тибқи санадҳои меъёрии амалкунанда, супоришнома оид ба амалиёт бо коғазҳои қиматнок коркард мешаванд. Марҳилаҳои коркарди ҳуҷҷатҳои пардохтӣ дар қисми мазкур инҳо сохтан ва интиқоли ҳуҷҷат ба Низом аз ҷониби Иштирокчӣ, назорати техникӣ ҳуҷҷат аз ҷониби Низом, санҷиши кифоягии бақияи маблағҳои пулӣ дар суратҳисоби муросилотӣ аз ҷониби Низом вобаста ба қабули ҳуҷҷат барои ҳисоббаробаркунии ҷойгиркунии он дар навбат мебошанд. Аз лаҳзаи ҳисоббаробаркунии ҳуҷҷати пардохтӣ ҳисоббаробаркунии ниҳоиро таъмин намуда, бекорнашаванда ҳисобида мешавад.

Нисбати шумора ҷи маблағи ҳуҷҷатҳои пардохтии ба қисми мазкур пешниҳодшаванда маҳдудият истифода бурда намешавад. Ҳуҷҷатҳои пардохтӣ ба Иштирокчиёни Низом дар намуди маълумоти пардохтӣ пешниҳод мегарданд. Вобаста аз сатҳи феври коркарди пардохтҳо ва эҳтимолияти ҷойгиркунии онҳо ба навбат, аз ҷониби Иштирокчиён ба ҳуҷҷатҳои пардохтӣ афзалият дода мешавад.

Ҳангоми кредиткунии суратҳисоби муросилотии Иштирокчӣ, ки ҳуҷҷатҳои пардохтии он ба навбат гузошташудаанд, Низом коркарди ҳуҷҷатҳои мазкури дар навбатбударо мутобиқи афзалияти додашуда ва принсипҳои яқум гирифташуда – яқум коркардшуда “FIFO” амалӣ месозад. Ҳуҷҷатҳои пардохтии дар навбат буда метавонанд аз ҷониби Иштирокчӣ онҳоро омодакарда, бекор карда шаванд.

Мутобиқи тартиботи дохилии худ Иштирокчӣ метавонад афзалияти хуччати пардохтии дар навбат бударо барои тағйир додани пайдарпайии ҳисоббаробаркунии худ тағйир диҳад.

Хуччати пардохтӣ аз лаҳзаи дебеткунии суратҳисоби муросилотии Иштирокчӣ-пардохткунанда ва кредиткунии суратҳисоби муросилотии Иштирокчӣ-қабулкунанда, ба анҷом расида ҳисобида мешавад.

Қисми ҳисоббаробаркунии маҷмӯӣ хуччати пардохтии анҷомёфтаре барнамегардонад, аз ҷумла дар ҳолате, ки агар он хато пешниҳод шуда бошад.

Маблағи хуччати пардохтии нодуруст пешниҳодшуда аз ҷониби Иштирокчӣ-қабулкунанда бо дархости Иштирокчӣ-пардохткунанда ё дар ҳолати ошкор шудани нодурустии мушаххасот дар хуччати пардохтӣ баргاردонида мешавад.

Қисми ҳисоббаробаркунии клирингӣ бо принсипи клиринг ва ҳисоббаробаркунии нетто-мавқеи фаъолият намуда, пардохтҳои клирингии аз ҷониби Иштирокчиён пешниҳодшударо амалӣ намуда, натиҷаҳои клирингро барои ҳисоббаробаркунӣ ба қисми ҳисоббаробаркунӣ дар речаи вақти воқеӣ дар фосилаи вақти пешакӣ муқарраршуда, равона менамояд.

Иштирокчиён дар асоси хуччатҳои пардохтии аз ҷониби муштариён пешниҳодшуда, бастаи хуччатҳои пардохтиро омода менамоянд, ки он ба қисми ҳисоббаробаркунии клирингӣ дар намуди маълумоти пардохтӣ равона мегардад. Бастаи хуччатҳои пардохтӣ метавонад хуччатҳои пардохтии танҳо ба як Иштирокчӣ-қабулкунанда тааллуқдоштаро дар бар гирад. Маблағи зиёдтарини як хуччати пардохтӣ дар қисми ҳисоббаробаркунии клирингӣ 1 000,00 (як ҳазор) сомониро ташкил медиҳад. Дар давоми рӯзи амалиётии Низом қисми ҳисоббаробаркунии клирингӣ имконияти амалӣ намудани 2 сессияи клирингро дар асоси речаи рӯзи амалиётии Низом таъмин менамояд.

Иштирокчиён метавонанд дар речаи вақти воқеӣ нетто-мавқеи пешакиро бинанд, инчунин барои

пӯшонидани нетто-мавқеи дебетӣ маблағ захира намоянд. Пас аз қабули техникӣ бастаи ҳуҷҷатҳои пардохтӣ Иштирокчиён тибқи тартиби дохилии худ метавонанд баста ё ҳуҷҷатҳои пардохтии дохили бастаро, ки мутобиқи сессияи клиринг пешниҳод шудаанд, бекор намоянд.

Дар марҳилаи “Пеш аз клиринг” қисми ҳисоббаробаркуниҳои клирингӣ Иштирокчиёро оид ба нетто-мавқеъ, ки барои сессияи клирингии дахлдор пешбинӣ шудааст, огоҳ менамояд ва дар суратҳисоби муросилотии Иштирокчиён маблағҳои заруриро барои пӯшонидани нетто-мавқеи дебетӣ захира менамояд. Ҳуҷҷатҳои пардохтие, ки ба нетто-мавқеи пешбинишуда дохил шудаанд, наметавонанд аз тарафи Иштирокчиён дар марҳилаи дахлдор бекор карда шаванд.

Дар марҳилаи “Клиринг” қисми ҳисоббаробаркуниҳои клирингӣ вобаста аз сатҳи пӯшонидани нетто-мавқеи дебетӣ, ҳисоббаробаркуниҳои нетто-мавқеъро барои сессияи клирингии дахлдор амалӣ менамояд. Бастаи ҳуҷҷатҳои пардохтие, ки ҳисоббаробаркуниҳои нетто-мавқеъро дар бар мегирад, дар асоси афзалияти ба онҳо додашуда ва принципи яқум гирифташуда – яқум коркардшуда “FIFO” ҳисоббаробаркуниҳои ҳуҷҷатҳои пардохтии ба он дохилшударо ба таври мувофиқ қабул мекунад. Ҳуҷҷатҳои пардохтии ба нетто-мавқеи ниҳой дохилшуда, наметавонанд бекор карда шаванд.

Иштирокчиёни қисми падохтҳои босуръат аз иштирокчиёни мустақим ва ғайримустақим иборат мебошанд.

Тавассути қисми пардохтҳои босуръат интиқолияҳо байни шахсони воқеӣ, пардохтҳо ба ғоидаи таҳвилкунандаи хизматрасонӣ ва молҳо, пардохтҳо ба ғоидаи хизматрасониҳои давлатӣ ва пардохтҳои тавассути QR-пардохтҳо амалишуда интиқол дода мешаванд.

Иштирокчӣ-қабулкунандаи ҳуҷҷати пардохтӣ бояд ҳуҷҷати пешниҳодшударо аз лаҳзаи гирифтани дар муддати 45 (чилу панҷ) сония тасдиқ ё рад намояд. Дар ҳолате, ки агар аз ҷониби Иштирокчӣ-қабулкунанда

